

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Quando dolus contrahentis incidit in contractum, num. 18.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

fus, ut patet ex dictis de contractibus in genere; si sit in qualitate, dicam mox in notatione prima.

17. Petes, quid hic intelligatur nomine substantiæ, & nomine qualitatis? respondeo, id permaximè refert cognoscere, ne in multos errores prolabaris. Certum est ergo, non intelligi hæc physicè. Si enim tu velles emere equum ad iter multorum dierum, vel ad prolem gignendam, & loco equi juvenis daretur tibi equus annosus, certè non esset deceptio in substantia physica, & tamen esset error in substantia, in re nostra.

Et quamvis in matrimonio deceptio illud irritans sit ea, quæ affert errorem in persona & substantia physica, vel etiam in qualitatibus, quando hæc refunduntur in errorem personæ; at in alijs contractibus magis latè patet deceptio in substantia, sita nimirum, ut nomine substantiæ intelligatur illud objectum, quod principaliter, & ferè adæquatè movet hominem ad contrahendum; nomine qualitatis, illud, quod minus principaliter. Quare si notabiliter res differat ab objecto à te intento & cogitato, dicetur adesse error in substantia: si differat leviter, dicetur adesse in qualitate. Affert Sanchez in simili duo exempla, & alia nos attulimus, cum de voto t, quem locum relege. Si quis enim voveret religionem, putans in ea carnes solere comedi, si inveniat in ea perpetuam illarum abstinentiam, error erit in substantia voti, quia notabiliter religio inventa variat à religione à se cogitata & intenta, atque adeo irritum erit votum: secus, si inveniret, semel v. g. in hebdomada je-

junari, quia non notabiliter variat &c. Pari modo si quis te decipiens dicat, Romam parum distare, & ideo ejus peregrinationem voveas, deciperis in substantia, si multum distet; at deciperis in qualitate, si non multum distet ab eo, quod dictum tibi est. Advertit tamen idem Sanchez, illud (parum & multum) debere sumi respectivè, non absolute; siquidem respectu nobilis puellæ, multum quid erit distantia pedestris decem miliarium, quæ non erit, respectu rustici; & in magno numero parva deceptio erit illa, quæ magna reputabitur in parvo. Si enim v. g. cogites locum distare per quindecim miliaria, cū distet per triginta, magnus erit error, & substantialis: at si putes, distare per trecenta, & distet triginta, parvus erit & in qualitate. Ex his igitur in casu nostro ille error vel dolus erit in substantia, qui te decipit notabiliter, quoad rem cogitatum, in ordine ad contractum, quem celebras; qui leviter decipit, erit error in qualitate.

x de hoc vide Basilium Pant. lib. 4. de matr. c. 22. & ibid. citantis Thomam Sanch. & Aegidium. s. Sanch. l. 4. summ. c. 2. nu. 11. & supr. l. 3. c. 13.

Regula secunda, quando dolus contrahentis incidit in contractum.

18. Si error, vel dolus non det causam contractui, sed in contractum incidat, quamvis alter contrahentium in illo communicaverit, illumque sciverit, contractus est validus & in utroque foro; tenetur tamen decipiens, reducere contractum ad æqualitatem, atque

omnia damna decepto refarcire. Ratio est, quia hic adest consensus ad rem, seu ad substantiam, & solum deest ad accidentia: hoc enim est, dolum incidere in contractum, ut num. 13. explicuimus, ergo non est, cur non sit validus contractus: debet tamen, ut dictum est, reduci ad æqualitatem, suppleto de pretio, quod deest: unde fit, ut si fit deceptio ultra dimidium, ad huc sit validus contractus, sed supplementum asserre etiam per forum externum compelletur decipiens: nam si deceptio non fuerit ultra dimidium, solum compelletur per forum internum, ut num. 1. vidimus.

a Molin. d. 352. §. quarta conclus. Less. l. 2. c. 17. d. 15. num. 28. Fag. l. c. l. c. dilecti de emptione.

Regula tertia, quando dolus tertij dat, vel non dat causam contractus.

19. Si error est in qualitate (nam si est error in substantia, ut si habeas vitrum pro gemma, jam ex regula generali dicta num. 15. semper contractus est nullus, quia nullus est consensus) si, inquam, error est in qualitate, estque is inductus à tertio, nihil scientibus contrahentibus, siue error vel dolus non dederit, siue dederit causam contractui, contractus est in utroque foro validus: secundo, datur actio decepto, ut possit agere contra tertium decipientem, tum de damno, tum de dolo: tertio, non datur facultas decepto relinquendi contractum, sed solum petendi supplementum pretij, si quod fuit. Ratio primi dicti est, quia, quando in

contractibus onerosis dolus est inductus à tertio, immo etiam quando ipsemet contrahens sua falsa opinione se decipit, adest sufficiens consensus ad contrahendum: omnes enim implicite se intendunt obligare, quoties ipsi contrahentes non participant de dolo; nisi enim sic intendatur, nullus unquam contraheret, essetque continua discordiarum seminatio, cum possent semper homines dicere, se deceptos esse; se, si scivissent, non contracturos fuisse &c. nam propter eandem rationem, quando bona fide duo contraxerunt, nullo dolum machinante, si deceptio sit in pretio, erit validus contractus, sed solum agetur de supplemento &c. Ratio secundi est indemnitas decepti; & adverte, inter cetera damna esse etiam excessum, quo patiens dolum emit rem, quam similem minoris emisset alibi, ut manifestum ex se est. Ratio tertij est, quia si in hoc contractu est sufficiens, licet implicitus consensus, ut diximus, constabit contractus; quare non erit ratio, cur rescindatur.

c Less. Fag. Mol. cit. d. Fag. lib. 5. de contract. c. 42. n. 16.

20. Scio, Lessium e putare, esse rationem, cur rescindatur, atque adeo hunc deceptum posse in conscientia, antequam à iudice cogatur, non stare contractui, quia verè non consensit absolute, juxta l. 77. ff. de contrahenda emptione: non consensit enim, nisi posito dolo illius tertij. Verum hæc lex non obstat nostro dicto, neque hæc ratio: non ratio, quia hæc solum militat, quando in dolo communicavit alter ex contrahentibus, & militat etiam in donationibus & promissionibus mere gratui-